

Vadym Chuiko

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-2127-1411>

e-mail: Chuiko1@ukr.net

Valerii Atamanchuk-Angel

Master of Political Science (Kherson, Ukraine)

e-mail: Ataman.angel@gmail.com

ALGEBRA* VIOLENCE ALGEBRA CRATY

Abstract

Almost all philosophy about the state system has concentrated on the authorities. Any function of the state can be represented as a superposition of the functions of violence / coercion. Ultimately, the state appears to be a kind of plurality of subjects with a definite crater power / coercion / violence operation on it.

The algebra of trust on the multiplicity of owners of themselves, endowed with free future, is each of them is only a part of nature, epy carrier of the part of the general human culture, and for their completeness, they have and understand the need for the Other. This is the philosophy of solving political, environmental, and climate challenges not through violent / voluntaristic methods, but by the recognition of sovereign rights and the search for ways to achieve sustainable development. Any cracy / power / coercion / violence must be separated from the models of society, the state. Public agreement is not an agreement with the abstract notion of the state, but an agreement with definite elected people who have gained the trust of those to whom they temporarily render their services. Contract is temporary, limited by period, with obligatory full responsibility of the parties. Scientific novelty. For more than two thousand years, long before Aristotle and Plato, European philosophical thought, reflecting on the structure of society, wanders in the labyrinths of kratia. Modern achievements of mathematics provide an opportunity to build ideal political objects, and a direct product of material and ideal government building. (Example of a trust algebra [4].)

Key words: cracy, power, violence, volition, trust, contract.

Чуйко Вадим Леонідович

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна).

<https://orcid.org/0000-0002-2127-1411>

e-mail: Chuiko1@ukr.net

Атаманчук-Ангел Валерій Іванович

Магістр політичних наук (м. Херсон, Україна)

e-mail: Ataman.angel@gmail.com

АЛГЕБРА* НАСИЛЬСТВА АЛГЕБРА КРАТІЇ

Резюме

Філософські теорії стосовно державного устрою концентрують свою увагу на операції влади. Мета роботи виявити та обґрунтувати наявність системної помилки, яка полягає в абсолютизації насильства як провідного чинника формування суспільного способу існування.

У роботі застосовано міждисциплінарний підхід, зокрема використовуються методи політології, філософії науки та математики. Застосовується аксіоматичний підхід, метод доведення від протилежного, метод означення парадоксів.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні тези, що абсолютизація ідеї кратії/насильства/примусу, ігнорує інші можливості, які успішно презентуються у алгебраїчній формі, наприклад, у формі алгебри довіри.

Результати і висновок. Державні форми правління, політичні режими і системи формально можливо представити як алгебру, $A = \langle P, Ki \rangle$, з сигнатурою замкнутою на насильстві щодо людини, групи, природи, де відсутня відповідальність сторін.

Ключові слова: кратія, влада, насильство, воля, довіра, договір.

Вступ

Більше двох тисяч років, задовго до Аристотеля і Платона, європейська філософська думка, розмірковуючи щодо устрою суспільства, блукає в лабіринтах кратії. У підсумку ми маємо різні спекуляції, що зводяться до визначень кому надати право на здійснення насильства/влади/примусу.

Визнаючи, що подібні міркування свідчать про різновид невідрефлексованих розумових звичок, маємо ставитися до них як до базової системної помилки. Не заперечуючи ідею, що зрозуміння певного суспільства найкраще пов'язувати з його філософією (з найбільш загальними поняттями, що застосовуються). «... Філософи є одночасно і наслідками і причинами — наслідками соціальних обставин, політики та інститутів свого часу, до якого вони належать, і причинами переконань, які визначають політику та інститути наступних століть» [1, с. 8], що базова системна помилка редукції суспільності до насильства має історично помітні наслідки.

Серед методологічних проблем дослідження людини та суспільства особливе місце займає означення об'єкта дослідження. Означена проблема пов'язана з усвідомленням, що людина є носій невизначеної (принципово невідомої повноти) антропних властивостей, відповідно, вона також є носій невичерпної множини соціальних властивостей та можливих описів її соціального і політичного існування.

Беручи до уваги позицію філософів науки, які обґрунтовують, що одна сутність, одне визначення, один принцип, тощо, які презентують множину явищ є спосіб наукового бачення реальності. Наука — пошук та формулювання законів. Іншими словами наука є розповідь про можливість обмежити опис потенційно безмежної множини одним законом. Принцип, яким може бути визначено спосіб буття науковості, можна означити наступними словами: «безмежне — обмеженим». Іншими словами, для науковця опис безмежної множини властивостей та існувань безмежною множиною характеристик є антинаукова позиція.

Методи дослідження

Міждисциплінарний підхід, зокрема методи політології, матмоделювання та алгебри, філософії антиісторизму. Застосовується критичний аналіз філософії свідомості засобами комунікативного підходу (Ю. Габермаса) Формулюються прийнятні для політології та алгебраїчних конструктів презентації людини як суверена, що дозволяє уникнути парадоксів пов'язаних з проблемою невимовності індивідуального. Застосовується аксіоматичний підхід, метод доведення від протилежного, метод означення парадоксів.

За допомогою методів реактивації відкладель та подолання історизму, фрактальному опису поєднання суверенів, формулюється поняття суб'єкта, як існування актуалізованого нагальними проблем, а не історичними відкладеннями неактуальних нашарувань.

Результати

Конкретизуючи критичність студії даної роботи визначимося в наступних термінах.

«Влада» — термін, який має багато різноманітних трактувань. Проте всі філософії влади, так чи інакше, кінець кінцем, приходять до поняття — примус, насильство. Тому в даних розмислах пропонуємо вживати його в цьому остаточному сенсі.

«Держава» — визначається як формалізований політичний об'єкт, що має певну кількість властивостей. Опис цих властивостей складає аксіоматику державної структури/алгебри. Такий підхід може обґрунтуватися посиленням на наступний приклад. Коли Декларація незалежності каже: «Ми стверджуємо, що ці істини самоочевидні», — вона наслідує зразок Евкліда. Зокрема, розповсюдження в XVIII столітті доктрини про природні права людини було пошуком аксіом на зразок евклідових у сфері політичної думки. Це особливо помітно у поправці 35: Джефферсонівський «священне і невід'ємне» було замінено Франкліном на «самоочевидне» [1, с. 47].

У випадку застосування аксіоматики виникають, принаймні, два питання:

По-перше, чи сумісні ці аксіоми, тобто чи існує множина, яка задовольняє всім перерахованим умовам. Це питання про несуперечність аксіоматики.

По-друге, чи однозначно дана система аксіом визначає об'єкт, тобто, як сказали б логіки, чи категорична система аксіом.

Позитивна відповідь про несуперечності аксіоматики завжди носить умовний характер. Відносно алгебри кратії вона виглядає наступним чином:

Формально мовою теорії множин держава представлена, як політичний об'єкт — множина людей L , з набором n -арних політичних операцій та відношень над L , які називають сигнатурою, або структурою політичного об'єкту/держави.

«Сигнатура (алгебра і математична логіка) — набір операцій, предикатів і відносин, прийнятих в даній алгебраїчній системі.» [3]

Усякий предикат можливо розглядати, як висловлювання про наявність відносин. Автократія, бюрократія, геронтократія, демократія, ідео-ократія, ізократія, клептократія, корпоратократія, меритократія, ноократія, охлократія і т. і. Політичні системи/структури, як множина відносин та операцій над L , зводяться до примусу/насильства/влади. Відповідно, можливі форми державні форми правління, політичні режими і системи формально описуються таким чином:

$$\Gamma = \langle \text{ЛП}, K_i, B_n \rangle,$$

ЛП — множина, елемент якого людина незведена до стану підданого;

K_i — набір операцій кратії, прийнятих в певній державній системі;

B_n — набір відносин, прийнятих в певній державній системі.

Функціонально ці системи відносин будуть повними, оскільки, будь-яка функція кратичної держави може бути представлена як суперпозиція функції насильства. І таким чином, функції існуючої держави може бути представлена як суперпозиція функції насильства.

У наведеній алгебрі/структурі держава представлена, як множина підданих Π , з якимось набором кратичних операцій влади/примусу/насильства на Π . Тому термінологічно існуючі політичні структури можна означити словами: кратіяавто, кратіябюро, кратіягеронто, кратіядемо, кратіяідео, кратіяізо, кратіяклепто, кратіякорпорато, кратіямерито, кратіяноо, кратіяохло, тощо. Тобто, кратія і кому вона належить, а від так предикат до: авто, бюро, геронто, демо, ідео, ізо, клепто, корпорато, мерито, ноо, охло.

Застосовуючи аксіоматичний підхід враховуємо наступне. «Характеристика системності така, що базова помилка постійно відтворює себе. Вона, як паразит, проростає крізь тканини життя своїм корінням і все перетворює на хаос» [2, с. 334]. Тобто, визнання, що держава означена як таке існування, яке невід'ємне від насильства, передбачає визнання примусу домінуючим оперативним атрибутом стосовно множини L , нав'язує погляд на людину лише як на підданого/підлеглого, позбавленого повністю, або частково права на волевиявлення. Останнє вочевидь суперечить поняттю «права людини», яким означається важлива для сучасності цінність.

Крайній приклад до чого призводить вказана помилка — анархізм. Виступаючи проти насильства, анархізм між тим залишається в межах традиційних розумових звичок, ототожнюючи державу з операцією насильства/влади. У даному випадку, з запереченням кратії, запереченням права на насильство, анархісти заперечують і державу.

Таким чином, у випадку з анархізмом, очевидно стає помилка ігнорування феномену розподілу праці, який має свій системний сенс і був багаторазово виправданий практично. Елементарна помилка, яка полягає в ототожненні *управління з примусом*.

Дана помилка, зокрема, західної філософії сягає корінням в Грецію і поширюється Європою протягом останніх 2500 років. Пригадаємо, що класична західна філософія формувалася в рабовласницькому суспільстві. Платон, Арістотель з боку власників, а пізніше християни з боку знедолених, не виходять у своїх міркуваннях за межі понять, створених рабовласницьким суспільством. Навіть філософії рівності і братерства пропонують лише редукцію влади та покірності. Якщо не господарю і рабу, то Богові та чадам його, Папі і Кесарю. Якщо не Суверена над підданими, то Державі щодо громадянина. До того ж усі радикальні філософії, як правило, були і залишаються за своєю природою мстивими. Церква — передовий загін знедолених, голодних і рабів пригне брати гору над кесарем/володарем і панами/вільними. Пригноблений пролетаріат так само прагне до диктатури.

Тобто, парадоксальність вказаної помилки полягає у тому, що переможець дракона не просто намагається здолати дракона, а прагне ним стати. Тобто, парадокс вказаної помилки полягає у тому, що переможець дракона не просто намагається здолати дракона, а прагне ним стати.

Важливо звернути увагу, що здебільшого примус/насильство подається, як благо, найкращий дарунок. Зокрема, презирство до людини змушує Геракліта вважати, що тільки сила може примусити людей діяти відповідно щодо їхнього власного блага. Він проголошує: «Все живе направляється до корму батогом»; і знову: «Осли перед золотом надали б перевагу соломі» [1, с. 40]. Подібне Таке зверхне ставлення до людини має слідством проголошення насильства не злом, а благом. Геракліт з необхідністю вводить операцію критичного/владного перетворення людей на множену тих, кому потрібен погонич, той хто буде направляти/правлячих володарів. Але якщо, за визначенням, усі є негідні/грішні, тоді кому передати батого?

Відтак як зовнішню об'єктивну дію по розподілу людей на гідних та негідних Геракліт проголошує війну. «Війна, — говорить він, — батько всього і всього цар; одним вона визначила бути богами, іншим — людьми; одних вона зробила рабами, інших — вільними» [1, с. 40]. Через війну він об'єктивує Логос як слово, закон, волю господаря виголошені підкореному, рабу, що наводить лад у хаосі їх бажань, прагнень, можливостей.

У свою чергу маємо зазначити, що суспільно-історичний досвід свідчить, війна не єдина стратегія поневолення, для цієї мети, з успіхом, використовувалася і доброта, і співчуття, і милосердя, і допомога, і підкуп, і брехня, тощо. В даному випадку і залізо, і золото, і релігія, і наука, і культура стають засобами війни, в наслідок якої спритніші стали підпорядковувати собі інших, завойованих. Однак, ті кого знедолили зовсім можуть бути не слабкіші, просто вони, з різних причин, не могли або не хотіли брати участь у процесі обкрадання ближніх. Також, крім нині сущих, залишаються ще мертві, і не народжені, яких теж знедолили, обібрали, а відтак війна, у силу виявленого парадоксу, завжди ще попереду (приклад, германці після Версаля), і так без зупину. Таким чином насильницькі/кратичні відносини створюють умови перманентної війни.

Тут ми стикаємося з черговою системною помилкою: *рівність прав і нерівність функціональних можливостей не рівнозначні поняття*. Розглянемо цю тезу в формалізованому вигляді:

Функціональні можливості людей, $f(a)$ і спільнот, $f(A) | A = \{a\}$ не рівні між собою і всередині себе. Функціональні можливості різні за кількісним складом (К), за силою (С) і потужністю (П). Склад може змінюватися, а сила і потужність можуть бути потенційними або кінетичними і зростати або спадати з часом. Людина може бути в чомусь кращою, в чомусь гіршою. Те ж саме і з спільнотою. Відомо, що одна людина може бути кра-

ще (гірше) цілого співтовариства. Зміна ситуації може змінити значення на протилежне.

Функціональні можливості якоїсь людини $f(a) = \min$, якоїсь $f(a) = \max$, а всіх інших в проміжку

$$f(a) \leq f(c) \leq f(b), \text{ або ж}$$

$$f(a_c) \geq f(A) | A = \{a_1, a_2, a_3, \dots, a_n\}, \text{ або}$$

$$f(A) \geq f(B) | B = \{b_1, b_2, b_3, \dots, b_k\}, \text{ і т. і.}$$

Рівність функціональних можливостей відносна і мінлива. Нерівність функціональних можливостей не може бути підставою виправдання обмеження в правах. Рівність прав, абсолютна і незмінна.

Відзначимо також наступну тезу, щоб не впадати в ересь суцільної рівності (чергової помилки філософії гріховності людини і виправдання насильства): *нерівність можливостей природня і сама по собі нейтральна, все залежить від того як її використовують.*

Очевидна заслуга християн перед людством, що має світове загальне цивілізаційне значення, полягає у тому, що людей, нарешті, визнали рівними. Однак християни не змогли вийти за межі свого рабського буття, не розігнулись на повну силу, не відмовили насильству/кратії/владі, а просто передали його в інший світ. Тобто, християни будучи більш послідовним у питанні загальної нікчемності людства зрівнюють усіх як грішних від народження і передають монопольне право на насильство Вищому Розуму, а від нього, по необхідності вирішення життєвих справ, на помазаника божого. Відповіддю став тотальний морок середньовіччя.

У цьому тотальному мороці, аж до Ламарка вважалося, що органічний (живий) світ має ієрархічну структуру з Розумом нагорі. Ланцюг (сходи) спускалася вниз через янголів, через людину, через мавп аж до інфузорій і найпростіших (protozoa) і ще далі до рослин і каміння.

Ламарк (ймовірно, найбільший біолог в історії) перегорнув драбину пояснення з голови на ноги, заявивши, що вона починається з інфузорії, а зміни ведуть вгору до людини. Ця зміна в таксономії — один з найбільш вражаючих серед коли-небудь скоєних людиною героїчних вчинків. Для біології він був еквівалентом революції, зробленої Коперником в астрономії [2, с. 303]. Аж до Ламарка розум був поясненням виникнення та існування світу. Однак тепер, те, що було поясненням, само стало тим, що потрібно пояснювати [2, с. 303], власне з появою такого ставлення можна вести мову про науковий підхід.

Щодо ідеї верховенства прав сходи також будувалася з того ж джерела через Вищий Розум до Суверена і підданих. Певні зміни починають відбуватися лише після французької революції (найбільш виразно у працях Руссо). Цей переворот започаткував нові студії обґрунтування владних повноважень. Логічним результатом перевороту стає ідея суцільної угоди, розвинена в XVIII столітті. Але на цьому справа зупинилася, головним

чином тому, що західна філософія зародилася в суспільстві, що складалося виключно з рабів і господарів. Продовжуючи помилку абсолютизації ідеї насильства/кратії/влади, хоч монополне право на примус вилучили/реквізували у Бога/Суверена/пана та «на легітимній основі» передали державі/чиновнику, оголосивши це суспільною угодою. Те, що відібрали у обранців Бога передали «обранцям» більшості, воістину найгірший сарказм.

У Франції, яка пережила не одну революцію, існує приказка: — «Усе буде так, як було, навіть якщо буде зовсім по-іншому». Треба віддати належне досвіду, синам важких помилок, і генію французького народу.

Політична думка потрапила в пастку, заспокоюючи себе тим, що суспільство, нібито само домовилося передати владу/право насильства над собою замість короля якомусь Левіафану/державі. Тепер влада над громадянами прерогатива держави в особі «обранця» чиновника/бюрократа, за визначенням вже рівного і все ж ще, цілком імовірно, негідного грішника. Очевидно, поняття «передачі права влади/примусу/насильства» над собою схоже на зловмисну брехню у псевдологічній обгортці. Тобто і тут бачимо класику софістики.

Дивує тут й те, що підміна понять на мікрорівні у всі часи цілком чітко рефлексується. Наприклад, пасажери надаючи право капітану корабля або літака приймати рішення, *виявляють довіру* його професіоналізму і порядності у виконанні взятих на себе зобов'язань, безумовно не передають право на насильство над собою. Довіра лікарю, пілотові, підряднику, водієві автобуса це завжди активна довіра, яка безумовно вимагає підтвердження на практиці. В іншому випадку ми виказуємо недовіру і вимагаємо відшкодування матеріальних і моральних втрат. Якщо цьому хтось перешкоджає, ми цілком природно обурені, вважаючи, що наші права порушені. Ми вимагаємо еквівалентних, однозначних відносин і щоб не порушувалася зворотність, виконувалися виключно взяті на себе, а не якісь інші, зобов'язання.

Ще чіткіше проявляє картину буденний рівень — відносини з продавцем, автослюсарем, кравцем. Владя кравця, сантехніка або автослюсара є чимось неприродним. Однак на макрорівні активно, у тому числі і за допомогою спецпідрозділів, навіюється: — «природна» невід'ємність атрибуту влади/насильства/примусу у «обраних»; — «легітимність» володіння права на владу/насильство/примус; — відсутність кримінальної, майнової відповідальності за прийняті політичні рішення.

Соціальна структурованість буває необхідна, але стверджувати, що людство ніколи не досягло успіху без примусу/насильства/кратії, виглядає, щонайменше, тенденційно.

Сьогодні емпірично ясно, що зміна місцями пригноблених і гнобителів не вирішує питання насильства.

Відокремивши кратію від держави, як чинника, що приватизує своїм опосередкуванням зв'язок між людьми (підданими), відкривається можливість побудови інших суспільних структур, наприклад, державної системи, де носієм є множина суверенів, які володіють всією повнотою прав керувати собою і відповідних свобод. Такий безпосередній зв'язок людей як суверенів скеровується не операцією примусу, а операціями волі, довіри і не насильницької згоди/угоди. Формально його можна представити таким чином:

$$D = \langle LB, B_i, D_k, Z_n \rangle;$$

LB — множина, елемент якої людина вільна/суверен;

B_i — унарна операція волі людини;

D_k — відносини довіри/недовіри;

Z_n — відносини ненасильницької згоди/консенсусу/угоди, вільні договірні операції.

Це алгебра основа якої є множина суверенів наділених свободою волі, які на основі принципу плюралізму (у сенсі антропології І. Канта) усвідомлюють, що вони є носіями лише частини загальнолюдської культури і для своєї повноти мають потребу в Іншому. Поєднання з Іншим як носієм інших знань, умінь, можливостей дозволяє суверенам ставати суб'єктом вирішення нагальних, ще не вирішуваних, інноваційних проблем [5, с. 165–166]. Власне у вказаному випадку реалізується «...можливість утворення складних систем типу фракталів у зоні конкуренції різних атракторів нелінійної... динаміки» [6, с. 46].

Представлений набір операцій, не обов'язково кінцевий. Однак, функціонально дана структура буде однозначно повною, тому що, будь-яка функція волі пов'язана з консенсусом/ненасильницькою угодою підставою якій слугує довіра, підтверджена емпірично/масовидною практичною діяльністю.

Висновки

Математична політика (по аналогії як математична логіка) має справу з ідеальними політичними об'єктами.

Матполітика — це деяка сукупність алгебр. Сенс символів в математиці ми встановлюємо один раз. Сенс суверена і держави ми також встановили один раз, а далі робимо обчислення в алгебрі. Алгебра — як опис множини/спільноти визначає різні операції над нею: алгебра волі, алгебра примусу/кратії, алгебра довіри/кредо, і т. д. Ці алгебри відрізняються одна від одної вибором операцій. Носієм алгебри можуть бути множини, що складається з різних алгебр. Модель/устрій — деяка множина/спільнота і відносини в ній. Закон про державний устрій — ідеальний політичний об'єкт — універсальна алгебра, сигнатура якої представляє і операції, і відносини. Натовп — пуста множина операцій та відносин. Держава

визначається як прямий добуток ідеального політичного об'єкта IPO (конституція, законодавчі акти, приписи і т. д., в цілому — державний устрій), і матеріального об'єкту MO (територія, надри, населення і т. д.).

$$IPO \times MO = D$$

Методологічне зрушення, що засновується виявленням ідеальної сутності створених об'єктів у гуманітарних дослідженнях змінює предмет думки з моделі «об'єкт — суб'єкт» на модель «суб'єкт — об'єкт». Така зміна передбачає активне критичне мислення, оскільки співставлення ідеї, плану з втіленим постійно виявляє їх відмінності.

Будь-яка з існуючих аксіоматик є така, що, з одного боку, регулярно позбавляється від суперечностей наївною теорії, а з іншого — забезпечує свободу теоретичного оперування з конкретними множинами.

Якщо аксіоматика помилкова, суперечлива або навіть в деяких випадках навмисно хибна, стає безглуздим намаганням вибудувати по ній структуру яка несуперечливо вирішує проблеми, зокрема, враховує інтереси громадян.

В даному випадку представлені дві алгебри:

Алгебра кратії, $D = \langle \Pi, Ki \rangle$, з сигнатурою замкнутої на насильстві щодо людини або щодо природи, яка в кінцевому підсумку призводить до парадоксів які проявляються через людські, біологічні та кліматичні катастрофи.

Алгебра волі, $D = \langle LB, V, D_k, Z_n \rangle$, з сигнатурою волі, довіри, згоди.

Алгебра, що описує множину господарів самих себе, які рефлексують себе лише як частина природи, частина культурної реальності, суспільства, а тому усвідомлюють потребу в Іншому, визначає існування довіри як необхідність.

Виходячи з положень останньої з запропонованих алгебр, суспільство постає, як множина суверенів що володіють всією повнотою права на заснування угоди, виявляти довіру/недовіру.

Заснована на довірі угода виступає основним джерелом міжсуверенного права, методом суспільного та державного будівництва.

Можливість укладення угод походить від здатності суверена створювати правила, обов'язковість виконання яких їм особисто гарантується.

Відносини еквівалентні, взаємно однозначні, тобто зворотність не порушується.

Нас переконують, що громадська зв'язок і особиста свобода перебувають у стані конфлікту або нестійкого компромісу.

Ми цілком серйозно закликаємо не довіряти політичним рішенням, що йдуть від осіб, зацікавлених у владі. Вибір насильства/влади в якості методу/засобу є системна помилка. Будь-яка кратія/влада/примус/насильство необхідно відокремити від моделей суспільства і держави,

оскільки зв'язок заснований насильством вибудовується через захищену насильством безвідповідальність однієї зі сторін.

Суспільна угода, це не договір з абстрактним поняттям держава, а угода з конкретними обраними людьми, що одержали довіру тих, кому вони тимчасово надають свої послуги, з обов'язковою відповідальністю сторін. Засоби подолання домінування насильства є обмеженість угоди часовими рамками, з обов'язковою повною відповідальністю сторін. Фрактальна модель консервативного розвитку приклад алгебри довіри, тобто державного будівництва з операцією довіри [4]. Застосування вказаного моделювання вирішує методологічну проблему суспільствознавства — подолання історизму.*

* Алгебра — назва деяких математичних структур. Основною метою звернення до теорії множин було вказати на можливість застосування не тільки «евклідових геометрій»/«аксіоматик» суспільного устрою, як це було реалізовано при запровадженні Конституції США.

Список посилань

1. Рассел Б. История западной философии и её связи с политическими и социальными условиями от античности до наших дней. В 3 кн.; науч. ред. В. В. Целищев. Новосибирск: Изд-во Новосибир. ун-та, 2001.
2. Bateson G. Form, Substance and Difference. General Semantics Bulletin. 1970. №37. Лекция, прочитанная 19 января 1970 года на Девятнадцатом ежегодном мемориале Кожибского.
3. Wikipedia//<https://ru.wikipedia.org/wiki>. Алгебра (универсальная алгебра).
4. Чуйко В. Л., Атаманчук-Ангел В. І. Фрактальна* модель консервативного розвитку (приклад алгебри довіри, тобто державного будівництва з операцією довіри). Politology bulletin. 2019. Iss. 82. С. 44–53.
5. Габермас Ю. Постметафізичне мислення. Пер. З нім. В. Купліна. Київ. Дух і Літера. 2011. 280 с.
6. Добронравова І. Практична філософія науки. Суми: Університетська книга. 2017. 352 с.

Referenses

1. Rassel B. (2001). Istoriya zapadnoj filosofii i eyo svyazi s politicheskimi i soczial`ny`mi usloviyami ot antichnosti do nashikh dnei. V 3 kn. Nauch. red. V. V. Czelishhev. Novosibirsk. Izd-vo Novosib. [in Russia].
2. Bateson G. (1970). Forma, de substantia General Semantics. Acta et different. №37. Conficiam, prochyannaya XIX Ianuarii, anno MCMLXX Devyatnadtsatom annuatim Kozhybskoho on Memorial.

3. Wikipedia [https://ru.wikipedia.org/wiki/Algebra \(universal_algebra\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Algebra_(universal_algebra)).
4. Chuiko V., Atamanchuk-Angel V. (2019). Fractal * model of conservative development (an example of the algebra of trust, i. e. state building with the operation of trust). Politology bulletin. Iss. 82. P. 44–53. [in Ukrainian].
5. Habermas J. (2011). Postmetafizichne mislennya. Per. Z nim. V. Kuplina. Kіiv. Duh i Litera. 280 s. [in Ukrainian].
6. Dobronravova I. (2017). Praktichna filosofiya nauki: zbirka nauk. Sumi. Universitetska kniga. 352 s. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.04.2020 р.

© Чуйко В. Л., Атаманчук -Ангел В. І., 2020